

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11106458>

O‘ZBEKISTONNING YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATIDA YOSHLAR BANDLIGI MASALALARI

Valiyev Akbar Xalilovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti

O‘zbekiston tarixi kafedrasi katta o‘qituvchisi

akbarxon1962@mail.ru

***Annotatsiya:** Maqolada O‘zbekistonning yoshlarga oid davlat siyosatida yoshlar bandligi masalalari tahlil qilinib, bu borada amalga oshirilgan chora-tadbirlar aniq misollar asosida bayon qilinadi. Maqola ijtimoiy himoya siyosati, aholi va yoshlar bandligi masalalari bilan shug‘llanuvchi soha vakillarida qiziqish uyg‘otadi.*

***Kalit so‘zlar:** O‘zbekistonning yoshlarga oid davlat siyosati, aholi va yoshlar bandligi, Ijtimoiy himoya siyosati, Harakatlar strategiyasi.*

ВОПРОСЫ ЗАНЯТОСТИ МОЛОДЕЖИ В ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЁЖНОЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА

Валиев Акбар Халилович

Джизакский Государственный Педагогический Университет

старший преподаватель кафедры История Узбекистана

akbarxon1962@mail.ru

***Аннотация:** В статье анализируются вопросы занятости молодежи в молодежной политике Узбекистана, а также на конкретных примерах описываются меры, реализуемые в этом направлении. Статья представляет интерес для представителей сфер, занимающихся политикой социальной защиты, проблемами населения и занятости молодежи.*

***Ключевые слова:** Молодёжная политика Узбекистана, население и занятость молодёжи, Политика социальной защиты, Стратегия действий.*

ISSUES OF YOUTH EMPLOYMENT IN THE STATE YOUTH POLICY OF UZBEKISTAN

Valiev Akbar Khalilovich

Jizzakh State Pedagogical University senior lecturer of the
department History of Uzbekistan

akbarxon1962@mail.ru

Abstract: *The article analyzes the issues of youth employment in the youth policy of Uzbekistan, and also describes the measures implemented in this direction using specific examples. The article is of interest to representatives of areas involved in social protection policy, population problems and youth employment.*

Key words: *Youth policy of Uzbekistan, population and youth employment, Social protection policy, Action strategy.*

Kishilik tarixi shundan dalolat beradiki, mustaqil taraqqiyot yo‘lini tanlagan har qanday mamlakatning kelgusidagi rivojlanishi faqat boy tabiiy resurslar, foydali qazilmalar yoki boshqa boyliklar bilan emas, balki ko‘p jihatdan etishib kelayotgan yangi yosh avlod tomonidan qo‘lga kiritilayotgan va erishayotgan yutuqlar bilan bog‘liqdir. Aynan shuning uchun ham, kelgusi kun talablaridan kelib chiqib, mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda yoshlarning faol ishtirokini yanada kuchaytirish zarurati paydo bo‘lmoqda.

Mamlakatimizda sog‘lom, barkamol, har tomonlama etuk avlodni voyaga yetkazishga alohida e‘tibor qaratilib, bu masala yoshlarga oid davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlardan biri sanaladi. Aynan sog‘lom va har tomonlama bilimli yoshlar kelajagi buyuk Yangi O‘zbekiston davlatining asosiy poydevori hisoblanadi. Respublikamizda yoshlar ta‘lim-tarbiyasi va kamolotini ta‘minlovchi mustahkam qonunchilik va me‘yoriy-huquqiy asoslar ishlab chiqildi. Mamlakatimiz mustaqillikka erishgach, 1991-yil 20-noyabrda qabul qilingan qonunchilik darajasidagi ilk me‘yoriy-huquqiy hujjatlardan biri «O‘zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatining asoslari to‘g‘risida» gi qonuni bo‘ldi [3, b. 1]. Mazkur qonun hujjati yosh avlodning ijtimoiy va ma‘naviy kamolotini ta‘minlash uchun shart-sharoit yaratishga qaratilgan yoshlar siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish borasidagi qonunchilik asoslarini yaratdi.

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, yigirmadan ziyod qonun, farmon va qarorlar, shuningdek, yosh avlod huquq va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan xalqaro hujjatlarda etishib kelayotgan mamlakatimiz yoshlari manfaatlarini to‘liq himoyalangan. Mustaqillik yillarida yosh avlodning sog‘lom ulg‘ayishi, sifatli ta‘lim-tarbiya olishi, har tomonlama yetuk inson bo‘lib kamol topishi borasida keng ko‘lamli

ishlar amalga oshirildi. Xususan, onalik va bolalikni muhofaza qilish, ta'lim tizimini takomillashtirish, bolalar sporti va salohiyatini rivojlantirish borasida islohotlar amalga oshirildi. Yosh avlodning har tomonlama kamol topishi uchun Yoshlar saroylari, zamonaviy tibbiyot markazlari, ta'lim maskanlari, sport inshootlari barpo etildi. Yoshlarning intellektual, ijodiy va boshqa salohiyatini yuzaga chiqarish, rivojlantirishga qaratilgan huquqiy, tashkiliy va ijtimoiy-iqtisodiy chora-tadbirlar amalga oshirildi.

«Sog'lom ona va bola yili» Davlat dasturiga muvofiq 2016-yil 15-sentabrda O'zbekiston Respublikasida «Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi qonun qabul qilingan bo'lib, unda yoshlarga oid davlat siyosatini shakllantirishni yanada takomillashtirish va amalga oshirish mexanizmlari belgilandi. Mazkur qonunga muvofiq yoshlarga oid davlat siyosati deganda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan hamda yoshlarning ijtimoiy shakllanishi, intellektual, ijodiy va boshqa salohiyatini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratishni ta'minlaydigan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy va huquqiy chora-tadbirlar tizimi nazarda tutiladigan bo'ldi [4, b.1]. Mazkur me'yoriy-huquqiy hujjatda «yoshlar (yosh fuqarolar)», «yosh oila», «yosh mutaxassis», «yoshlar tadbirkorligi» kabi tushunchalarga izohlar berilgan. Xususan, yoshlar deganda o'n to'rt yoshdan o'ttiz yoshgacha bo'lgan shaxslar nazarda tutiladi. Qonun yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy tamoyillari, yo'nalishlari, davlat, hududiy va boshqa dasturlarini belgilaydi.

«Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida»gi qonunda yoshlarning huquqlari, erkinliklari, ijtimoiy himoyasi va manfaatlarining kafolatlari belgilab berilgan. Iqtidorli va qobiliyatli yoshlarni qo'llab-quvvatlash, yoshlar tadbirkorligini, yoshlarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishni ta'minlaydi. O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini yangi bosqichga ko'tarish, bu boradagi muammolarga yechim topish, vakolatli organlar faoliyatini samarali tashkil etish va muvofiqlashtirish maqsadida 2020-yilda davlat organi – Yoshlar masalalari agentligi tashkil etildi. Yoshlar bilan bog'liq muammolarni hal etish maqsadida Oliy Majlis Senatida Yoshlar, madaniyat va sport masalalari qo'mitasi, Oliy Majlis Qonunchilik palatasida Yoshlar masalalari bo'yicha komissiya tuzildi.

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 19-sentabr kuni Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi ma'ruzasida shunday ta'kidlagan edi: «Bugungi dunyo yoshlari insoniyat tarixidagi eng yirik avlod bo'lib, 2 milliard kishini tashkil etadi. Ertangi kunda sayyoramizning farovonligi farzandlarimiz qanday insonlar bo'lib ulg'ayishiga bog'liq. Bizning asosiy vazifamiz – yoshlarning o'z-o'zini anglashi uchun sharoit yaratish, zo'ravonlik mafkurasi «virusi» tarqalishiga qarshi to'siq yaratishdir. Buning uchun yosh avlodni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash,

huquq va manfaatlarini himoya qilish borasida ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirish zarur, deb hisoblaymiz. Shu munosabat bilan O'zbekiston BMTning «Yoshlar huquqlari to'g'risida»gi xalqaro konventsiyasini – globallashuv va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi sharoitida yoshlarga oid siyosatni shakllantirish va amalga oshirishga qaratilgan yagona xalqaro-huquqiy hujjatni ishlab chiqishni taklif qilmoqda. Bizning fikrimizga ko'ra, imzolovchi davlatlar ushbu sohani o'z ijtimoiy siyosatining asosiy, hayotiy ustuvor yo'nalishlaridan biri darajasiga ko'tarish bo'yicha qat'iy majburiyatlarni olishlari kerak» [1, b. 1].

2021-yildan boshlab har bir tuman va shaharda tashkil etilib «Biznesga birinchi qadam» startap g'oyalari yoshlar tanlovi doirasida kamida uchta g'olibga davlat byudjeti mablag'lari hisobidan bazaviy hisob-kitob miqdorining 200 baravarigacha miqdorda grantlar berish amaliyoti joriy etildi. Yoshlar bandligini ta'minlash, ularning muammolarini hal etishga qaratilgan yangi tizim – «Yoshlar daftari» va «Yoshlar dasturlari» joriy etildi. Tizimni raqamlashtirish, yoshlarga berilayotgan imtiyozlar shaffofligini ta'minlash, joylarda ishlarning 3 bosqichda monitoringini olib borish imkonini beruvchi «yoshlardaftari.uz» yagona elektron platformasi ishga tushirildi.

O'zbekiston ham o'zi uchun o'ta muhim hujjat – «2017-2021-yillarda O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi»ni qabul qildi. Harakatlar strategiyasining to'rtinchi yo'nalishi «Ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari» deb nomlanib unda «Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirish, sog'liqni saqlash va yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligni oshirish» masalalari bandiga alohida e'tibor qaratilgan». Unda yoshlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, davlat va jamiyatni boshqarishdagi rolini kuchaytirish, yoshlar va kasb-hunar kollejlari bitiruvchilarining bandligini ta'minlash, ularni tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etish haqida so'z boradi [6].

O'zbekistonda yoshlarning kafolatli bandligini ta'minlash bo'yicha qonunchilik bazasi yaratildi. Shunday qilib, amaldagi qonunchilikka muvofiq, xususan, dastlabki ishga joylashish yoki moddiy kompensatsiya olish huquqini kafolatlovchi minimal ijtimoiy ta'minot o'rnatildi. Ta'lim muassasalarini tamomlagan yoshlarni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish maqsadida korxonalar, muassasa va tashkilotlarda zahira ish o'rinlari ajratilgan.

Har bir viloyat markazi, yirik shahar va tumanlarda bo'sh ish o'rinlari yarmarkalari tizimli ravishda o'tkazila boshlangan. Bo'sh ish o'rinlari yarmarkalarini tizimli o'tkazish, ish beruvchilarga imtiyozlar berish, yoshlarning o'z biznesini yo'lga qo'yishiga ko'maklashish, mikrokreditlar ajratish ham aholi bandligini ta'minlashga xizmat qila boshladi. Shuningdek, mamlakatimiz Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza

qilish vazirligi va uning joylardagi bo‘linmalari, jamoat tashkilotlari tomonidan mamlakatimizning barcha hududlarida bepul mehnat yarmarkalarining muntazam ravishda o‘tkazib kelinaganligi jahon mehnat bozorida alohida yangilik sifatida e’tirof etilgan va bu Xalqaro Mehnat Tashkiloti tomonidan ham tan olingan. Bunday yarmarkalarda ishtirok etish orqali kasb-hunar kollejlari bitiruvchilari o‘z hududidagi sanoat va ishlab chiqarish korxonalarini, tadbirkorlik subyektlaridagi bo‘sh ish o‘rinlari bilan yaqindan tanishish, u yerda yaratilgan shart-sharoitlarni o‘rganish, ish haqi miqdori haqida ma’lumot olish imkoniyatiga ega bo‘lishgan. Ayni paytda O‘zbekistonda yoshlar mamlakatdagi barcha mehnatga layoqatli aholi salohiyatining qariyb 50 foizini tashkil etadi. Bu mamlakatimizda aholi bandligini shakllantirish va rivojlantirish nuqtai nazaridan katta istiqbolga ega ekanligidan dalolat beradi.

Mehnat resurslarining o‘rishini hisobga olsak, 2020-yilga kelib yoshlar O‘zbekistonda rasman ro‘yxatga olingan ishsizlar orasida aholining eng katta guruhlaridan biriga aylandi. O‘zbekistonda 2019-yilning yanvar-iyul oylaridagi statistik ma’lumotlarga ko‘ra, yoshlar o‘rtasidagi ishsizlik darajasi 9,1 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2020 yilning mos davrida COVID-19 ning salbiy ta’siri tufayli bu ko‘rsatkich 20,1 foizni tashkil etdi [2].

O‘rganilayotgan davrning so‘nggi uch yil ichida O‘zbekistonda mehnat munosabatlari, mehnat bozori, jumladan, yoshlar o‘rtasidagi ishsizlik sohasidagi mavjud muammolarni hal etish uchun barcha imkoniyatlar ishga solindi. Maxsus dasturlar ishlab chiqilib, subsidiyalar va turli imtiyozlar joriy etildi. Xususan, 2018-yil 27-iyundagi Prezident qarori bilan yoshlarning tadbirkorlik tashabbuslari, talab qilinadigan mutaxassisliklar va biznes ko‘nikmalari, startaplari, g‘oyalari va loyihalarini amalga oshirishda ko‘mak va qo‘llab-quvvatlash orqali yoshlar bandligini ta’minlash, ish bilan band bo‘lmagan yoshlarni o‘qitishga qaratilgan «Yoshlar – kelajagimiz» Davlat dasturi tasdiqlandi[7].

Yoki oziq-ovqat xavfsizligi masalasi dunyoning eng rivojlangan davlatlari uchun ham aniq muammoga aylanib borayotgan hozirgi sharoitda «Har bir yoshga bir gektar» loyihasi doirasida 54 ming 232 gektardan ortiq yer maydoni Respublikaning qariyb 65 ming yosh dehqonlariga ajratilgan. Bunday muhim chora-tadbirlar samarasida uch yil davomida qariyb 560 ming nafar yoshlar bandligi ta’minlandi. Yoshlarning mehnatga bunday munosabati e’tirofqa sazovor [7].

Ta’kidlash joizki, aholi bandligini va real daromadlarini izchil oshirish maqsadida ishsiz aholiga xizmat ko‘rsatuvchi “Monomarkaz” mas’uliyati cheklangan jamiyati tashkil etildi. Bugungi kunda hududlarda 14 ta “Ishga marhamat” monomarkazi, 30 ta kasb-hunarga o‘rgatish markazi, 11 ta qisqa muddatli kasb-hunar

o'rgatish kurslari, 136 ta kasb-hunarga o'rgatish markazlari faoliyati yo'lga qo'yilgani bu boradagi islohotlar samarasidir.

Shunday qilib, Davlat dasturida bandlikka muhtoj yoshlarni kasb-hunar ta'limi borasida o'qitish, tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish nazarda tutilgan. Yoshlar mamlakat kelajagi bo'lib, uning keyingi rivojlanishi ular faoliyatining boshlang'ich shartlariga bog'liq. Shu bois O'zbekistonda yoshlarning samarali bandligini ta'minlash borasida samarali chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ijtimoiy hayotning turli sohalaridagi sharoitlarni o'zgartirish davlatdan yoshlarni o'qitishga yangicha yondashishni, ularni tashkil etishda yordam ko'rsatishni talab qiladi. Koronavirus pandemiyasidan keyingi yillarda nafaqat uning oqibatlarini yengish, balki mamlakatning mehnatga layoqatli fuqarolarining yangi avlodini ish bilan ta'minlay oladigan iqtisodiy o'sish uchun shart-sharoitlar yaratish ham zarur bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoev Sh. M. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh assambleyasining 2017 yil 19 sentyabr 72 sessiyasidagi nutqi. // - Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi ma'lumotlari /<https://mehnat.uz>
3. O'zbekiston Respublikasida Yoshlarga Oid Davlat Siyosatining Asoslari To'g'risida. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent sh., 1991-yil 20-noyabr, 429-XII-son Hujjat kuchini yo'qotgan 15.09.2016. <https://lex.uz/ru/docs/-140894>
4. Yoshlarga Oid Davlat Siyosati To'g'risida. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. Toshkent sh., 2016-yil 14-sentabr, O'RQ-406-son. <https://lex.uz/docs/-3026246>.
5. Садуллаев А. «Молодёжь – прочная опора страны» 29.06.20 <http://uza.uz>
6. O'zbekiston Respublikasini 2017-2021-yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi [Elektron resurs] - Kirish rejimi - <http://lex.uz/docs/3107042#3108076>
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni «Yoshlar - Kelajagimiz» Davlat Dasturi To'g'risida. Toshkent sh., 2018-yil 27-iyun, PF-5466-son. <https://lex.uz/docs/-3826820>